

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โครงการ “รูปแบบการปรับตัวของชาวนาตามวิถีเกษตรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศในอนาคต กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ชมรมรักษ์ธรรมชาติ จังหวัดยโสธร” ทีมวิจัยได้ดำเนินการจนแล้วเสร็จตามแผนงานที่กำหนดไว้ สามารถสรุปผลแยกตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อการทำการเกษตรของกลุ่มชาวนาชมรมรักษ์ธรรมชาติในอดีตและปัจจุบัน

ภายใต้วัตถุประสงค์ข้อนี้ ทีมวิจัยได้ทำการศึกษา ประวัติความเป็นมาของกลุ่มเกษตรกรทำนาโนสำใน การดำเนินงานส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ข้าวปลอดสารพิษ สถานการณ์การทำเกษตรในพื้นที่ และศึกษาความเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติที่คาดว่าเป็นผลจากความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ คือ ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ตกซ้ำ และปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าในอดีต ทำให้เกษตรกรมีปัญหาด้านการวางแผนการผลิต ส่งผลกระทบต่อพืชที่ปลูก ฤดูหนาวสั้น ปลูกพืชฤดูหนาวได้ผลผลิตไม่ดี หมอกน้อยแถมมีลมปนหนาวแห้ง ฤดูร้อนยาวนาน ส่งผลกระทบต่อวิถีเกษตรกรรมของชาวบ้าน นอกจากนี้ยังศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติในด้านต่างๆ 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านสุขภาพ และด้านเกษตรกรรม

2. องค์ความรู้ ภูมิปัญญาในการปรับตัวทางการเกษตรของชาวนาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่ผ่านมา

องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรที่เหมาะสมกับสภาพดินฟ้า การวางแผนการผลิต คือ การเลือกพันธุ์ข้าวให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ข้าวอายุสั้นปลูกที่นาดอน ข้าวอายุยาวปลูกนาลุ่ม การเลือกเมล็ดพันธุ์พืชผักให้เหมาะสมกับฤดูกาล ภูมิปัญญาภูมิปัญญาในการปรับตัว โดยการจดบันทึกสภาพอากาศ สัตว์พยากรณ์ การพยากรณ์ผ่านพฤติกรรม การสังเกตสิ่งแวดล้อม การพยากรณ์ผ่านฤกษ์ยาม การจัดการดินแปลงนา น้ำ การปรับตัวทางด้านอาชีพ รูปแบบการผลิต

3. วิธีการคาดการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในอนาคตสู่แนวทางปฏิบัติ

จากการใช้วิธีการคาดการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในอนาคตสู่แนวทางปฏิบัติ วิธีการเกิดจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อสภาพอากาศในชุมชน ซึ่งสามารถสรุปได้ ปรากฏการณ์ภาวะเรือนกระจก ปรากฏการณ์เอลนีโญ น้ำแข็งขั้วโลกละลาย น้ำทะเลหนุนสูงขึ้น ฤดูร้อนยาวนาน และอุณหภูมิโลกสูงขึ้น พื้นที่ที่มีอากาศร้อนขยายพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ฤดูหนาวสั้นลง พื้นที่ที่มีอากาศเย็นมีพื้นที่ลดลง ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี

ปริมาณฝนลดน้อยลง การคาดการณ์จากพืช สัตว์ สิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเพื่อวางแผนการผลิต การปรับเปลี่ยนพืชตามแนวโน้มของสภาพอากาศ

4. เพื่อหารูปแบบการปรับตัวที่เหมาะสมตามวิถีเกษตรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศในอนาคตของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ชมรมรักษัธรรมชาติ

ผลจากการวิจัย ทำให้ทีมวิจัยและเกษตรกรได้เห็นถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นเพื่อให้เกิดการปรับตัวของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ชมรมรักษัธรรมชาติ จึงได้มีการกำหนดรูปแบบการปรับตัวที่เหมาะสมตามวิถีเกษตร เพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศในอนาคต คือ 1) การวางแผนและจัดระบบการผลิตเพื่อลดความเสี่ยง 2) การคัดและพัฒนาเมล็ดพันธุ์พืชให้เหมาะสมกับสภาพอากาศ 3) การปลูกพืชที่หลากหลายเพื่อลดความเสี่ยง 4) การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าหัวไร่ปลายนา และ 5) การอุทิศวิทยาโดยชุมชน

คณะผู้จัดทำ